

Ranga konkurencyjności polskich regionów w świetle badań prognostycznych

Grażyna Wójcik

*Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Handlu i Instytucji Rynkowych
ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków*

Sukces gospodarczy państwa to proces złożony, na który składa się wiele czynników zewnętrznych i wewnętrznych, jednocześnie decydujących o kształcie oraz stopniu i zakresie rozwoju każdego regionu. Konkurencyjność współczesnych gospodarek oraz dynamika w coraz większym stopniu oddziałują na zmienną politykę regionalną, której naczelnym celem jest przede wszystkim wspomaganie działań prorozwojowych.

Współczesna polityka regionalna powinna dążyć do zrównoważonego rozwoju, mając w zasięgu szerokie spektrum narzędzi, które – szczególnie w odniesieniu do określonego regionu – w dużej mierze zależą od wielu uwarunkowań przestrzennie zróżnicowanych. Rozpatrując region jako przestrzeń, można śmiało zaryzykować stwierdzenie, że jego potencjał zależy w rzeczy samej od usytuowania sił ekonomicznych i społecznych danego kraju. Zazwyczaj regiony słabo rozwinięte rozporządzają mniejszym wachlarzem zasobów materialnych (np. środki unijne) lub niematerialnych (kapitał intelektualny). Regiony o silnej i ugruntowanej strukturze potrafią natomiast efektywniej korzystać z dostępnego kapitału, dysponując jednocześnie kadrą o wysokich kwalifikacjach zawodowych oraz odpowiednim zapleczem badawczo-rozwojowym, niejednokrotnie wykorzystując szeroki zakres działań promocyjnych.

Analiza strategiczna zasobów i walorów danego regionu oraz symulacja przeprowadzonych prognoz pozwalają na wyodrębnianie tych zdolności czy możliwości, które pozwolą zapewnić wysoką pozycję danemu regionowi.

Według autora tej pracy, procesy rozwo-

jowe z reguły najmocniej występują na obszarach silnie zurbanizowanych, w węzłach o szczególnej intensyfikacji kontaktów instytucjonalnych, z wpływem środków finansowych, przede wszystkim kapitału zagranicznego, o efektywnej grze marketingowej, dobrych warunkach technologicznych oraz z dostępem do informacji. Dlatego też, słuszność stosowania powyższych narzędzi jest świadomym posunięciem, które ma na celu wspomaganie regionów słabszych ekonomicznie poprzez przyciąganie zagranicznych inwestorów, zacierając jednocześnie różnicowania międzyregionalne.

Celem niniejszego artykułu jest próba przedstawienia wyników prognozy regionalnej w wybranych regionach do 2015 r. oraz wyodrębnienia czynników konkurencyjności, które decydują o sukcesie gospodarczym całego kraju.

Istota i czynniki warunkujące konkurencyjność regionu

Przeobrażenia rynkowe, wynikające z akcesji unijnej, ujawniają naturalną potrzebę dostosowania struktur gospodarczych do wykształcenia wyższej zdolności coraz bardziej wymagających warunków konkurencji we współczesnej Polsce. Unowocześnienie struktur gospodarczych, postępująca cywilizacja regionów, uwzględniająca wysoki postęp innowacyjny, techniczny i technologiczny oraz dokonywanie przebudowy strukturalnej rolnictwa to tylko nieliczne palące problemy wymagające radykalnych rozwiązań, zwłaszcza teraz po procesie integracji z Unią.

Wobec coraz wyższego poziomu konkurencyjności między gospodarkami w krajach wysoko rozwiniętych, stopniowo następują zmiany strukturalne, dokonujące się w polskiej rzeczywistości. Dlatego też, zarówno w sferze realnej, jak i instytucjonalnej przekształcenia muszą być przeprowadzone w perspektywie trwałego podnoszenia konkurencji, szczególnie w skali regionalnej oraz międzynarodowej. Nie ulega wątpliwości, że szybkość zachodzenia zmian strukturalnych w gospodarce europejskiej i światowej oparta jest przede wszystkim na efektywnym wykorzystaniu zasobów regionu, które znacząco wpływają na rozwój oraz stopień podnoszenia konkurencyjności.

Nieustanne uaktualnianie wiedzy, jak też popularność badań naukowych w kwestii zwiększenia konkurencyjności i rozwoju regionów trwa nieprzerwanie od ponad trzydziestu lat, tworząc ewolucyjny organizm.

Przedmiotem żywego zainteresowania stała się w ostatnich dziesięcioleciach konkurencyjność, zwłaszcza w odniesieniu do rozwoju miast i regionów, czego wyrazem jest rosnąca ilość publikacji w tym zakresie (Lever, 1993; Duffy, 1995; Jensen-Butler i in., 1997; Kuciński, 1998; Markowski i Marszał, 1998; Begg, 1999; Domański, 1999; Gorzelak i Jałowiecki, 2000).

Powodu takiego stanu rzeczy można doszukiwać się we współczesnych procesach integracyjnych, także globalizacyjnych, które wymuszają szukanie przyczyn i czynników, implikujących poziom konkurencyjności państw (regionów). Jednocześnie warto podkreślić, że działania, wynikające ze współczesnej sytuacji na świecie, wymuszają stosowanie praktyk, zmierzających do podnoszenia konkurencyjności regionu, aby móc w ogóle zaistnieć na rynku globalnym.

Zgłębiając istotę konkurencyjności regionu, należy również mieć na uwadze zespół czynników warunkujący stabilny i stały rozwój społeczny oraz gospodarczy regionu (kraju). Niewątpliwie, rozpatrując zagadnienia zespołu czynników konkurencyjności regionów w Polsce, należy wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności, umożliwiające wykreowanie solidnej przewagi nad innymi uczestnikami rynku. Wobec powyższego, konkurencyjność regionu jest uwarunkowana podstawowymi czynnikami (endogennymi oraz egzogennymi), które w sposób

dynamiczny wpływają na jego wizerunek, a oprócz tego charakteryzują się znaczącą zmiennością w czasie (Winiarski, 1999). Do najistotniejszych z nich należą:

1. Zdolność do przyswajania i absorbowania procesów innowacyjnych;
2. Wykorzystywanie zasobów naturalnych regionu;
3. Obecność jednostek naukowo-badawczych i kreowanie potencjału intelektualnego;
4. Dbanie o rozwój i lokalizację inwestycyjną;
5. Stosowanie narzędzi marketingowych w promowaniu regionu;
6. Tworzenie centrów logistycznych, przyczyniających się do nowych projektów;
7. Kształtowanie pozytywnego image'u regionu;
8. Dbanie o przyciąganie inwestorów zagranicznych, którzy tworzą nowe miejsca pracy (ważne pozytywne doświadczenia firm wcześniej inwestujących);
9. Doinwestowanie sektora rolnego i radykalna pomoc w restrukturyzacji tego regionu;
10. Wspieranie działań handlowych promujących określony popyt;
11. Utrzymywanie warunków naturalnych na wysokim poziomie;
12. Wspieranie otoczenia „okołobiznesowego”.

Uwzględniając przesłanki, warunkujące czynniki konkurencyjności regionu, warto również wspomnieć o istocie podziału administracyjnego, który wyróżnia w swej idei wpływ przestrzeni, organizacji i struktury na wyznaczniki regionalizmu. W kontekście tych rozważań należy wspomnieć o powiązaniach ekonomicznych i społecznych, tradycjach historycznych, kulturowych, rozwiązaniach politycznych, które niewątpliwie wpływają pośrednio bądź bezpośrednio na rozwój oraz konkurencyjność regionu.

Współcześnie występują tendencje do decentralizacji funkcji państwa. Wyrażają się one we wzmożonej działalności i wzroście określonych uprawnień organów terytorialnego samorządu, reprezentującego ludność zamieszkałą w regionach (tzw. upodmiotowienie regionów).

Jednocześnie, obok rywalizacji tych jednostek, które stanowią element gry rynkowej, pojawia się także współzawodnictwo społeczności regionalnych. Rozwijają się one głównie na płaszczyźnie ekonomicznej, ale też w sferze polityki wewnętrznej poszczególnych krajów oraz, jak to możemy obserwować ostatnio coraz wyraźniej, również w sferze polityki międzynarodowej.¹

W polskiej rzeczywistości władze reprezentujące określone regiony stosują szereg nacisków na poszczególne działania rządowe, niejednokrotnie prowadząc kampanie promocyjne, podkreślające atrakcyjność swych regionów dla inwestorów z zewnątrz. Wspomniane działania marketingowe mają za zadanie uwydatnić rzeczywiste atuty określonych obszarów, które mają na celu poszerzenie zakresu rozmiaru korzyści dla określonych jednostek gospodarczych. Jak wynika z obserwacji, podstawowym zamysłem wśród licznych działań promocyjnych stosowanych przez władze jest przede wszystkim podniesienie poziomu infrastrukturalnego wyposażenia regionów, które są finansowane między innymi z budżetu krajowego i funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Poważną inicjatorką zajmującą się działaniami promocyjnymi w Polsce na terytorium wiejskim jest Wspólna Polityka Rolna (ang. Common Agricultural Policy, CAP), która nieustannie stawia czoła niekorzystnym czynnikom zewnętrznym i wewnętrznym. Zakres działań wspomnianej polityki jest bardzo obszerny, natomiast kreowanie konkurencyjności regionu to tylko jeden wybrany aspekt.

Rywalizacja między regionami w dużej mierze dotyczy również problemu pozyskiwania określonych funduszy z różnych źródeł, np. pozyskiwanie środków finansowych z Unii Europejskiej (innych organizacji międzynarodowych), ubieganie się o subwencje z budżetu centralnego, gromadzenie środków od prywatnych inwestorów (przedsiębiorców).

Dlatego też można orzec, że aby mogło funkcjonować wspomniane współzawodnictwo między regionami, muszą zaistnieć przede wszystkim określone warunki. Wśród licznych działań, potwierdzających skuteczność i słuszność postępowania konkretnych organów, repre-

¹ Poważny wzrost funkcji i uprawnień organów samorządu regionalnego przewidują zapisy Europejskiej Karty Samorządu Regionalnego, przyjętej przez Zgromadzenie Parlamentarne Europy.

zentujących interesy regionów z zewnątrz, należy wymienić np. umiejętność tworzenia stosownych oraz niepodważalnych postawionych argumentów, formalne i nieformalne powiązania władzy w państwie, a także kształtowanie różnego rodzaju proregionalnych *lobbies*.

Wobec powyższych rozważań nietrudno zauważyć, że rywalizacja międzyregionalna ma podstawowe znaczenie zwłaszcza w Polsce, tutaj bowiem można zaobserwować potężne pokłady siły ekonomicznej. Najtrudniejsza sytuacja, opóźniająca rozwój regionalny, jest w obszarach odnoszących się do województw zagrożonych np. likwidacją (najniższe wartości przyjmuje region lubelski). W tym miejscu warto zaakcentować fakt tworzenia się tak zwanej regionalnej tożsamości mieszkańców², która jest istotna przede wszystkim w kreacji czynników determinujących poziom konkurencyjności regionów. Ponadto warto zauważyć, że małe ośrodki miejskie i gminy położone wokół dużych aglomeracji dają podstawę do stwierdzenia, że atrakcyjność regionalna uzależniona jest od lokalizacji względem dużych miast (Siewanowicz i in., 1998). Na ten temat znacznie szerzej w rozdziale poświęconym prognozie wzrostu gospodarczego w polskich regionach.

Wśród licznych przesłanek, odnoszących się do podnoszenia konkurencyjności, niezmiernie ważny jest określony wizerunek regionów rozpowszechniany przez opinię publiczną. Warto bowiem wspomnieć, że tylko zadowolony mieszkaniec, który zamieszkuje określony region, potrafi wystawić mu pozytywną wizytówkę. A zatem warto podkreślić, że promowanie państwa (regionu) przez lokalnych mieszkańców, którzy dbają pośrednio lub bezpośrednio o jego dobry wizerunek, jest ważnym instrumentem wspierającym działania podnoszące poziom rozwoju regionalnego oraz wysoki stopień konkurencyjności.

Wielu badaczy prezentuje swoje teorie, przedstawiając określone podejście do problemu.

² Poczucie tożsamości regionalnej jest w Polsce bardzo zróżnicowane – stosunkowo silne w Wielkopolsce i na Górnym Śląsku, a także w niektórych regionach Małopolski, słabe w większości innych województw. Działania na rzecz utrzymania niektórych z nich przyniosły – jak można sądzić – wzrost tego poczucia w województwie opolskim, bydgoskim, zielonogórskim.

Rowthorn i Ramaswamy (1997) twierdzą na przykład, że konkurencyjność regionu decyduje przede wszystkim o bazie eksportowej, służącej dostarczaniu dóbr i usług przez region światu zewnętrznemu. Według tych badaczy, stopień wysokiej konkurencyjności konkretnego regionu można uzyskać tylko poprzez działania wspierające eksport i tym samym uzyskiwanie dobrej opinii o rodzimych produktach.

Bardzo ciekawe spojrzenie na to zagadnienie, w kontekście wielu czynników warunkujących konkurencyjność, reprezentuje Krugman (1996), który uważa, że produktywność nie jest wszystkim, natomiast w długim okresie czasu jest prawie wszystkim. Można zatem przyjąć, że w badaniach dotyczących konkurencyjności regionów należy wykorzystywać wskaźniki kształtowania się produktywności, które są jednym z poważniejszych narzędzi, określających stopień poziomu rozwoju konkretnego regionu.

Do licznych rozważań, mających znaczący wkład w teorię konkurencyjności, podstawowe założenia wniósł Porter (1998), przede wszystkim oznajmiając, że kraje (regiony) potrafią budować swoją konkurencyjność nie tylko w oparciu o podobieństwa, ale również o różnice. Porter w swoich dociekaniach uważał, że wzrost przewagi konkurencyjnej następuje w etapach: w pierwszym korzyści są wynikiem korzystania z posiadanych zasobów, w drugim ważne jest przyciąganie technologii, które trafiają do regionu dzięki inwestycjom zagranicznym. Niewątpliwie jest to ważna teoria, która zapoczątkowała nowe spojrzenie na temat regionalizmu, przyczyniając się radykalnie do wzbogacenia wiedzy w tym zakresie.

Istotnym przykładem podnoszenia konkurencyjności regionów jest tworzenie tak zwanych stref specjalnych na obszarach zwolnionych z podatków (np. wyodrębnione grunty rolne). Warto jednak podkreślić, że wykorzystywanie podstawowych narzędzi polityki regionalnej dla podnoszenia konkurencyjności regionów słabszych ekonomicznie, o gorszych parametrach zagospodarowania, znacząco uszczupla dochody budżetu państwa i wielu innych instytucji. Jest to problem trudny, który wymaga znaczących rozwiązań zarówno w kontekście ekonomicznym, jak i prawnym. Można zatem stwierdzić, że polityka regionalna – wśród licznych instrumentarium – powinna wprowadzać

wobec przedsiębiorców (np. producentów rolnych) przede wszystkim regionalne zróżnicowanie narzędzi ogólnej polityki ekonomicznej, zwłaszcza fiskalnej.

Wagi przypisywane konkretnym czynnikom potwierdzają stopień podnoszenia konkurencyjności oraz rozwoju regionu. Zmieniają się one w czasie, zwłaszcza od momentu, gdy przystąpiliśmy do struktur europejskich, tj. od 1 maja 2004 r. Wobec tego można stwierdzić, że wejście naszego kraju w struktury Unii Europejskiej wymusza szersze zainteresowanie rozwojem gospodarczym, a także konkurencją, mającymi swe podłoże w określonych dziedzinach. Wśród licznych zagadnień na szczególne miejsce zasługuje wzrost znaczenia rozwoju bazy naukowej i szkolnictwa wyższego w atrakcyjnych regionach, szersze zainteresowanie określonym układem komunikacyjnym wybranych regionów, wraz z projektami europejskiego systemu komunikacyjnego, promocją regionów oraz kreowaniem strategii rozwoju regionu.

W efekcie należy podkreślić, że podnoszenie konkurencyjności oraz wzrost rozwoju regionów to zadanie trudne i wielowymiarowe, które niejednokrotnie wymaga specjalistycznej wiedzy i określonego zaangażowania. Dlatego też, ważne są przede wszystkim wysokie umiejętności zarządzania w skali państwowej i ponadpaństwowej w dostosowywaniu się do zmian w globalnym świecie. Zarządzanie takie powinno być sprawne na różnych poziomach – od skali lokalnej, przez narodowe – a jego podstawą musi być wyspecjalizowany system edukacji.

Tak więc można stwierdzić, że ten region zasługuje na miano silniejszego, który jest

w stanie szybciej przystosować się do określonych (zmiennych) warunków niż inne regiony, jednocześnie poprawiając swoją pozycję na arenie lokalnej i międzyregionalnej. Tylko inteligentne połączenie wszystkich czynników może bowiem zapewnić sukces każdemu regionowi.

Prognoza wzrostu gospodarczego w polskich regionach i podregionach w latach 2006–2015

Programowanie, a także realizacja procesów rozwojowych w regionach i podregionach jest procesem trudnym i skomplikowanym, zwłaszcza gdy chodzi o odległy horyzont cza-

sowy. W ostatnich latach wiele instytucji zaczęło zajmować się tymi zagadnieniami, rysując określone scenariusze, a jednocześnie dając impuls do działań wspierających rozwój regionalny.

Instytut Badań Strukturalnych przeprowadził analizę, w której za scenariusz przyjęto wzrost produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca Polski. Punktem wyjścia tych badań jest roczna stopa wzrostu w Polsce w latach 2007–2015, która wyniesie około 4,9%, natomiast w okresie od 2010 do 2011 r. nastąpiło spowolnienie o 2–2,7% rocznie. Ostatecznie, pod koniec roku 2015 polski PKB *per capita* będzie w ujęciu realnym o 54% wyższy niż w 2006 r. (tab. 1).

Tabela 1. Wzrost PKB *per capita* w 2006 r. oraz scenariusz wzrostu w latach 2007–2015 (%)
Table 1. Increase in GDP per capita in 2006 and predicted increase for 2007–2015 (%)

Rok – Year	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Stopa wzrostu <i>Growth rate.</i>	6,6	6,5	5,5	4,6	2,0	2,7	4,5	5,5	6,5	6,5

Źródło: Instytut Badań Strukturalnych – *Source: Institute for Structural Research.*

Tabela 2. Przeciętne odchylenia regionalne od krajowej stopy wzrostu w latach 1996–2005 oraz stosowane wagi
Table 2. Average regional deviations from the domestic growth rate in 1996–2005 and the weightings used

Symbol województwa <i>Symbol of province</i>	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Średnia ważona <i>Weighted average</i>
DLN	0,8	-1,8	-2,8	3,9	-1,1	-2,4	1,8	-0,9	-0,6	1,6	-0,2
KJP	-6,1	-4,5	2,2	-4,0	3,6	0,1	0,0	-2,3	-0,4	-2,4	-1,1
LUB	-2,0	-1,3	-2,1	-4,6	-1,6	1,6	-0,9	0,2	-2,0	-1,5	-1,1
LUS	-6,0	-1,0	-0,6	-0,3	-1,0	-1,8	-0,8	-1,5	3,4	1,0	-0,3
ŁOD	-6,1	3,0	-0,2	2,4	-0,1	0,3	1,2	1,1	-0,4	0,0	0,2
MAŁ	0,4	0,2	1,6	-3,7	0,7	-3,4	2,0	0,3	-0,6	0,0	-0,2
MAZ	8,9	2,8	5,1	1,8	-0,5	3,7	-1,4	0,8	-2,1	4,1	1,6
OPO	-5,4	-2,5	-2,2	-5,8	0,8	-3,3	-1,2	-1,8	8,6	-3,6	-0,7
PDK	-1,2	0,0	-1,2	-3,5	-3,5	1,0	-0,5	1,1	-1,6	-1,0	-0,9
PDL	1,2	2,7	-2,6	-5,9	2,1	3,0	-0,3	-1,9	-1,9	-0,7	-0,4
POM	-2,8	-0,6	0,9	2,3	-2,1	-1,4	1,8	-1,5	-0,8	0,7	-0,4
ŚLĄ	-2,6	-2,7	-4,5	-0,7	0,4	-0,2	1,2	0,0	3,4	-4,1	-0,5
ŚWI	-2,1	-2,3	1,7	1,5	-0,2	-2,0	1,4	1,3	-1,2	-3,2	-0,6
WMZ	0,3	-1,1	-2,8	2,8	-1,4	-3,1	0,5	3,5	-1,8	-1,4	-0,4
WLK	1,9	5,0	0,7	-1,2	2,2	-0,4	-2,3	1,0	2,7	-0,5	0,8
ZCH	0,1	-3,1	-2,0	3,0	0,7	-2,3	-1,4	-3,6	-2,2	0,1	-0,3
Wagi <i>Weightings</i>	1	1	1	1	2	2	2	3	3	3	

Źródło: Instytut Badań Strukturalnych – *Source: Institute for Structural Research.*

Według zakrojonych na wielką skalę badań można śmiało zaryzykować stwierdzenie, że prowadzona polityka regionalna (ze szczególnym uwzględnieniem funduszy strukturalnych i spójności) nie wpłynie znacząco na zróżnicowanie tempa oraz poziom konkurencyjności poszczególnych regionów. Regiony konkurują między sobą szczególnie poprzez tworzenie zachęt dla firm (pracowników), w ten sposób osiągając swoją przewagę absolutną nad innymi uczestnikami. Dzięki temu, pracownicy funkcjonujący w tym regionie mogą w ten sposób osiągać wymierne korzyści, odwrotnie niż w regionach nie posiadających takich atutów (Camagni, 2002).

Wobec tego można śmiało orzec, że regiony słabo rozwinięte, np. technologicznie, komunikacyjnie, innowacyjnie, nadal będą mieć najniższe wskaźniki rozwojowe, pogłębiając swoją trudną sytuację na rynku. Regiony silne natomiast, nadal takimi pozostaną, jednocześnie wzmacniając swoją pozycję wraz z zainwestowanym kapitałem (materialnym, intelektualnym). Istnieją jednak przesłanki wskazujące, że wydane fundusze w określonym stopniu mogą przyczynić się do wzrostu gospodarczego w skali całego kraju. W oparciu o przeprowadzone wcześniej analizy warto podkreślić, że polityka spójności na obszarach słabo rozwiniętych jest nisko oceniana, bez spektakularnych efektów rozwojowych w odniesieniu do poszczególnych regionów.

Opracowana prognoza wzrostu gospodarczego regionów jest oparta na regionalnych odchyleniach od krajowej stopy wzrostu w latach 1996–2005.

Opisywany proces symulacyjny jest jednym z różnych wariantów symulacyjnych, przedstawiających proces gospodarczy w wybranych latach i jego ogromny wpływ na stopień konkurencyjności oraz zróżnicowania międzyregionalne. Według tej prognozy i jej wyników, do 2015 r. najsilniej rozwijającymi się województwami w Polsce będą: mazowieckie, wielkopolskie, łódzkie. Przeciętna stopa wzrostu w tych województwach powinna przekroczyć 5%, natomiast w pierwszym z nich prawie 7%. Region łódzki rozwijał się najsłabiej w stosunku do pozostałych województw. Według opinii badaczy, gdyby region łódzki przyspieszył określone inwestycje (np. budowę planowanych autostrad),

wtedy w 2015 r. powinien dogonić województwo małopolskie pod względem PKB na jednego mieszkańca. W rezultacie jasno wynika z symulacji, że województwa: zachodniopomorskie, lubelskie, kujawsko-pomorskie również będą charakteryzować się niskim tempem wzrostu – rzędu około 4%.

Badania prognostyczne wskazały, że najsilniejszym regionem w 2015 r. zostanie województwo mazowieckie, osiągnie blisko dwukrotnie większy wskaźnik jak w całym kraju i trzykrotnie większy w porównaniu do regionów najbiedniejszych, np. podkarpackiego. Na drugim miejscu uplasuje się natomiast region wielkopolski, w którym w 2015 r. dochód *per capita* zwiększy się o 15% PKB w skali całego kraju. Województwo lubelskie osiągnie najniższe PKB na mieszkańca – o około 4% rocznie (wartość dla całego kraju w 2005 r.). Według autora tej pracy, obszary przygraniczne mają największą możliwość do wyrównywania szans rozwojowych w regionach, podregionach oraz podnoszenia stopnia konkurencji.

Zatem, jak wskazują dane statystyczne, regiony przygraniczne zwiększają wykorzystanie potencjału ekonomicznego tam, gdzie istnieje większy przepływ dóbr, osób i kapitału, jednocześnie przyczyniając się do wzrostu gospodarczego. Niestety, wspomniane zjawisko ma również cechy negatywne, gdyż powstaje tak zwane „wyjałowienie” potencjału regionalnego, które niekorzystnie wpływa na dziedzictwo kulturowe. Kultura odgrywa dużą rolę w tworzeniu wzrostu gospodarczego kraju i stanowi istotny czynnik kształtujący potencjał intelektualny regionów. Największy obszar intensyfikacji działań kulturalnych zanotowano w województwach: małopolskim, mazowieckim oraz podkarpackim. Doświadczenia wskazują, że kultura i turystyka przyciągają inwestorów zagranicznych i kreują dobry wizerunek regionalny. Wiadomo, że rynek pracy w Niemczech został otwarty w 2011 r., wobec czego następuje migracja ludności, której celem nadrzędnym jest poprawa sytuacji bytowej. W 2008 r. do pracy za granicą wyjechało najwięcej osób z województw: podkarpackiego – około 14,7% i opolskiego – 13,7%, natomiast najmniejszy odsetek wyjazdów zanotowano w mazowieckim – 3,5%. Warto zaznaczyć, że na wyjazd decyduje się obecnie najwięcej ludzi posiadających wyższe wykształcenie, odwrotnie

niz w ostatnich latach. W perspektywie długookresowej może to prowadzić do wyludnienia regionów oraz opóźnień rozwojowych.

Polska charakteryzuje się jednym z najniższych wskaźników aktywności zawodowej wśród krajów Unii Europejskiej. Zasoby siły roboczej cechuje niska mobilność oraz słaba struktura popytu i podaży na pracę według kwalifikacji. Warto zatem podkreślić, że decydującym czynnikiem atrakcyjności regionu, jak też wysokim stopniem konkurencji jest dobrze wykształcona młodzież, która potrafi pokonać trudne bariery gospodarcze, przyczyniając się do sukcesu każdego regionu.

Badacze, zajmujący się analizami, zgodnie twierdzą, że w 2015 r. należy spodziewać się dochodu *per capita* w wysokości 120% w stosunku do średniej unijnej. Województwa: wielkopolskie, dolnośląskie, śląskie do 2015 r. zbliżą się do granicy 75% wartości PKB *per capita* w Unii. Tempo wzrostu między 5 a 5,5% rocznie jest przewidywane dla podregionów: radomskiego i zielonogórskiego. Na północy kraju natomiast najszybciej rozwijającymi się regionami będą: olsztyński i koszaliński. Wśród najzamożniejszych podregionów można wymienić między innymi: ciechanowsko-płocki i legnicki. Duże wskazania powyżej przeciętnej krajowej zanotowano w podregionie śląskim.

Niewątpliwie, omawiane dane i przedstawiona prognoza skłaniają do wielu refleksji na temat planowania i określania celów rozwojowych poszczególnych regionów oraz ich wpływu na stopień konkurencji. Pewien wpływ na zróżnicowanie regionalne może mieć wykorzystanie środków z polityki spójności UE oraz dopływ kapitału z innych źródeł.

Ostatecznie warto zauważyć, że aby mówić o sukcesie poszczególnego regionu, należy skoncentrować się na jego mocnych stronach. Wobec tego, nie ulega wątpliwości, że podstawą do rozwoju poszczególnego regionu, oprócz wielu zmiennych, może być np. gruntowna specjalizacja w określonej dziedzinie, np. promocja turystyki. Idzik (2000) twierdzi, że turystyka jest integralnym elementem zrównoważonego rozwoju regionu, łączącym działalność turystyczną z celami ochrony przyrody oraz życiem społeczno-gospodarczym. Kolejnym ważnym kryterium w kwestii podnoszenia konkurencyjności regionu jest zastosowanie nowoczesnych narzędzi

zarządzania (np. marketingu terytorialnego), które mają na celu zwiększenie efektywności działalności określonego regionu, a co za tym idzie jego konkurencyjności. Ponadto, ważnym zadaniem stymulującym działania prorozwojowe musi być zatrzymanie młodych, zdolnych ludzi, którzy są filarami wzrostu gospodarczego całego kraju, szczególnie poprzez tworzenie rodzimych miejsc pracy.

Badania prognostyczne dają jasno do zrozumienia, że procesy rozwojowe oraz podnoszenie konkurencyjności to wypadkowa wielu zmiennych czynników, które pośrednio bądź bezpośrednio decydują o stopniu i zakresie sukcesu każdego regionu.

Podsumowanie

Polskie warunki wymuszają stosowanie szerokiego spektrum działań prorozwojowych, które mają na celu zmniejszenie różnic międzyregionalnych, przyczyniając się do wzrostu gospodarczego kraju. Powyższe rozważania mogą dać czytelnikowi wiele bodźców do zastanowienia się nad trudnym procesem rozwojowym regionu i czynnikami, które decydują o sukcesie lub porażce każdego obszaru. Tylko zespół określonych działań może bowiem zniwelować różnice międzyregionalne, stymulując pożądaną rozwój, co w ostatecznym rozrachunku pozwoli wygrać z konkurencją.

Przeprowadzona analiza, w której na szczególną uwagę zasługuje omówiona prognoza do 2015 r., pozwala na wyodrębnienie zasadniczych wniosków i sformułowanie celów rozwojowych regionu.

Sukces gospodarczy Polski jest w znacznym stopniu zjawiskiem regionalnym, a zatem, przeważająca część działań na rzecz poprawy konkurencyjności leży po stronie działań lokalnej władzy. Regiony słabiej rozwinięte dysponują znacznie mniejszymi zasobami przewagi konkurencyjnej, dlatego zasługują na szczególną troskę ze strony potencjalnych inwestorów. Wobec tych rozważań jasno wynika z prognozy, że województwo mazowieckie z dużym prawdopodobieństwem przekroczy unijny dochód na mieszkańca. Zasadniczy wpływ na działania prorozwojowe będzie mieć dopływ środków finansowych z różnych źródeł (np. środki spójności).

Regionami, mającymi oczywisty wpływ na stopień wzrostu gospodarki do 2015 r., będą warszawski i poznański. Dlatego też nasuwa się pytanie, czy rzeczywiście Wrocław będzie w czołówce najsilniej rozwijających się regionów, gdyż takie scenariusze rysują analitycy?

Na tle tych rozważań śmiało można sformułować kilka podstawowych wniosków, dotyczących czynników wspierających konkurencyjność regionu oraz zapewniających rozwój regionalny. Możemy do nich zaliczyć:

1. Lepsze wykorzystanie zasobów regionu stymuluje jego rozwój;
2. Wykorzystanie potencjału kulturowego, turystycznego wzmacnia rozwój regionalny, przyciągając inwestorów;
3. Zapewnienie infrastruktury transportowej wspiera konkurencyjność i zapew-

nia spójność kraju;

4. Dbłość o odpowiedni kapitał intelektualny pozwoli na znaczny wzrost gospodarczy kraju;
5. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych wyrówna zróżnicowania regionalne;
6. Tworzenie szlaków komunikacyjnych umożliwi działania inwestycyjne.

Reasumując, rozwój regionu oparty jest przede wszystkim na budowaniu pozytywnych relacji pomiędzy władzą zarządzającą i mieszkańcami oraz na dobrym wykorzystaniu zasobów naturalnych. Warto także podkreślić, że przyznane fundusze rozwojowe, pozyskiwane z różnych źródeł, powinny przyczynić się do wzrostu rozwoju konkretnego regionu, czyli przede wszystkim sukcesu gospodarczego całego kraju.

Literatura

Begg I. (1999). Cities and competitiveness. *Urban Studies*, 36: 795–809.

Camagni R. (2002). On the concept of territorial competitiveness. W: *Urban Studies*, 39: 2395–2411.

Domański R. (red.) (1999). The competitiveness of regions in the Polish and European perspective. *Studia Regionalia*, vol. 9.

Duffy H. (1995). *Competitive cities: succeeding in the global economy* Spon. London.

Gorzela G., Jałowiecki B. (2000). Konkurencyjność regionów. *Studia Regionalne i Lokalne*, 1, 1: 7–24.

Idzik M. (2000). Znaczenie zasobów środowiska rolniczego w agroturystyce i zrównoważonym rozwoju rolnictwa. W: *Rocz. Nauk. SERiA*, II, 2, s. 51.

Jensen-Butler C., Schachar A., Weesep J. van (red.) (1997). *European cities in competition*. Avebury, Aldershot.

Krugman P. (1996). Competitiveness: A dangerous obsession. *International Affairs*, 2.

Kuciński K. (1998). Konkurencyjność jako zagadnienie regionalne. Instytut Funkcjonowania Gospodarki Narodowej Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa.

Lever W. (1993). Competition within the European urban system. *Urban Studies*, 30: 935–948.

Markowski T., Marszał T. (1998). Konkurencyjność regionów jako element polityki przestrzennej. W: Marszał T., Opałło M. (red.), *Współczesne problemy rozwoju regionalnego*, Biuletyn KPZK PAN, 180: 133–147.

Porter M.E. (1998). *The competitive advantage of nations*. Macmillan, London.

Rowthorn R., Ramaswamy R. (1997). Deindustrialization: its causes and implications. IMF Working Paper, WP/97/42, Washington: IMF.

Siewanowicz L., Dziemanowicz W., Mackiewicz M. (1998). *Atrakcyjność inwestycyjna miast Polski*. IBnGR, Warszawa.

Winiarski B. (1999). Czynniki konkurencyjności regionów. W: Klamut M., Cybulski L., *Konkurencyjność regionów*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Langego we Wrocławiu, Wrocław, s. 96.

COMPETITIVENESS OF POLISH REGIONS IN LIGHT OF PREDICTIVE TESTS

Summary

The competitiveness of modern economies and their dynamics have an increasing effect on the labile regional economy, the principal objective of which is to support pro-growth activities. The aim of this article is to present the forecast of economic growth in selected Polish regions and sub-regions by 2015 and to identify competitiveness factors that determine the country's economic success.

Regions develop mainly by building positive relationships between the governing authorities and the inhabitants, and based on the good use of natural resources. The development funds, granted from different sources, should help with the development of a specific region, thus ensuring the economic success of the entire country.

Fot. D. Dobrowolska